

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

Opinia w przedmiocie zgodności z prawem organizowania w szkołach nauki religii w wymiarze dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo

Główne tezy opinii

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji ograniczające wymiar nauczania religii w szkołach zostało uznane za w całości niezgodne z Konstytucją RP. Ministerstwo Edukacji Narodowej nie uznaje wyroku Trybunału Konstytucyjnego.
2. Wyrok TK jest ostateczny i obowiązuje, nawet pomimo braku jego publikacji w Dzienniku Ustaw.
3. Szkoły powinny stosować § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach wg jego brzmienia na dzień 31 sierpnia 2025 r., który zobowiązuje je do nauczania religii w wymiarze dwóch godzin tygodniowo.
4. W obecnym stanie prawnym i faktycznym postępowanie przez szkoły zgodnie z prawem może wiązać się z ryzykiem kontroli i innych podobnych działań.
5. Organ prowadzący, który finansuje ze środków własnych brakującą godzinę nauczania religii może dochodzić odszkodowania od Skarbu Państwa w postępowaniu sądowym.

Stan faktyczny

1. Minister edukacji Barbara Nowacka rozporządzeniem z dnia 17 stycznia 2025 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. poz. 66) ograniczyła wymiar nauczania religii w szkołach o połowę, tj. do jednej godziny tygodniowo.
2. Trybunał Konstytucyjny, wyrokiem z dnia 3 lipca 2025 r. **sygn. akt U 2/25**, orzekł, że rozporządzenie to jest w całości niezgodne z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750, ze zm.) w związku z art. 92 ust. 1, art. 25 ust. 3 oraz art. 2 i art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).
3. Organy władzy wykonawczej wbrew konstytucyjnemu obowiązkowi wynikającemu z art. 190 ust. 2 nie opublikowały orzeczenia Trybunału we właściwym dzienniku urzędowym a Minister Edukacji nie uznaje jego mocy obowiązującej. Jednocześnie przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej poinformowali o planowanych kontrolach organizowania przez szkoły drugiej godziny religii pod kątem zgodności z prawem.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

Kwestia obowiązywania nieopublikowanych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

4. Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.
5. W swoim orzecznictwie Trybunał wskazywał również, że jego orzeczenia, stwierdzające niezgodność danej normy z ustawą zasadniczą prowadzą do obalenia domniemania konstytucyjności badanej normy już w momencie ogłoszenia wyroku na sali rozpraw¹.
6. Choć w doktrynie obecny jest pogląd jakoby niekonstytucyjnym aktem prawnym obywatele przestawali być związani dopiero wówczas, gdy utraci on moc obowiązującą w następstwie ogłoszenia we właściwym dzienniku urzędowym wyroku TK stwierdzającego niekonstytucyjność², to wyżej przytoczony pogląd Trybunału należy uznać za trafny, szczególnie w kontekście stosowania i dokonywania wykładni prawa przez aparat państwowy i samorządowy.
7. Organy władzy publicznej nie mogą swobodnie decydować o publikacji lub nie wyroku TK. Pogląd przeciwny prowadzi do niekonstytucyjnego wniosku o uzależnieniu Trybunału od Rady Ministrów. W takim wypadku obowiązywanie wyroków TK byłoby kontrolowane i ograniczane oceną ich politycznych konsekwencji przez Radę Ministrów. Absurd takiej sytuacji szczególnie dobrze widać w przypadku wyroków dotyczących lekcji religii, bowiem one dotyczą bezpośrednio politycznej woli Ministra Edukacji, która okazała się łamać Konstytucję.
8. Wyroki Trybunału podlegają niezwłocznemu opublikowaniu we właściwym organie urzędowym, a źródłem tego obowiązku jest przepis Konstytucji (art. 190 ust. 2), a nie ustawy jak w innych przypadkach promulgacji. Należy także zwrócić uwagę, że to Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządza publikację wyroku Trybunału w dzienniku urzędowym³. Brak publikacji wynika z faktycznego niewykonania zarządzenia przez urzędnika piastującego stanowisko Prezesa Rządowego Centrum Legislacji.
9. Wyrok TK wywołuje zatem skutki pomimo niedopełnienia przez władzę wykonawczą obowiązku wynikającego w art. 190 ust. 2 Konstytucji RP w postaci opublikowania go we właściwym organie promulgacyjnym.

¹ Zob. Wyrok TK: z dnia 9 grudnia 2015 r., sygn. K 35/15, z dnia 22 maja 2025 r. **sygn. akt U 11/24**.

² M. Florczak-Wątor, *O skutkach prawnych nieopublikowanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Rozważania na tle oczekującego na publikację wyroku z 9.03.2016 r. (K 47/15)*, Przegląd Sądowy 2016, nr 10, s. 11.

³ Por. art. 114 ust. 2 Ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393).

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

10. W uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lipca 2025 r. Trybunał Konstytucyjny wskazał przy tym, że „brak niezwłocznej publikacji trybunalskich orzeczeń w organach urzędowych stanowi działanie sprzeczne z prawem, które może skutkować odpowiedzialnością prawną – w tym także karną – osób, na których ciąży prawny obowiązek ogłaszania judykatów Trybunału”.

Niezgodność z Konstytucją RP ograniczenia wymiaru nauczania religii

11. Z wyroku TK z dnia 3 lipca br. jednoznacznie wynika, że zmiana § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach, zmniejszająca wymiar nauczania religii w szkołach z dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo do jednej godziny lekcyjnej, jest niezgodna z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750, ze zm.) w związku z art. 92 ust. 1, art. 25 ust. 3 oraz art. 2 i art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
12. W razie ewidentnej niezgodności przepisu rozporządzenia z aktem wyższego rzędu – ustawą lub Konstytucją – o której można mówić szczególnie gdy została ona stwierdzona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego (nawet jeszcze nieopublikowanego w Dzienniku Ustaw), a więc przepis utracił domniemanie konstytucyjności, istnieje podstawa do pominięcia wadliwej normy przez organy administracji publicznej, do których zaliczani są również dyrektorzy szkół. W sytuacji, w której niekonstytucyjna norma prowadziła do zmiany przepisu, należy stosować zmieniany przepis w brzmieniu dotychczasowym. Potwierdza to m. in. art. 2 (zasada demokratycznego państwa prawa) i art. 7 (zasada praworządności) Konstytucji RP⁴. W doktrynie wskazuje się: „[z]asada współdziałania władz i zasada demokratycznego państwa prawa przemawiają za koniecznością respektowania przez wszystkie organy władzy publicznej aktów urzędowych wydawanych przez pozostałe organy państwa w zakresie ich kompetencji. Obowiązek ten obejmuje zwłaszcza respektowanie orzeczeń organów sądowych, których rozstrzygnięcia są ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu. Organy państwa muszą uwzględniać wobec tego nie tylko fakt istnienia (wydania orzeczenia), lecz także treść rozstrzygnięcia. Stanowisko to sprzyja zachowaniu spójności i logiki funkcjonowania aparatu państwowego. W rezultacie od dnia wydania orzeczenia TK, i niezależnie od dalszych czynności związanych z jego promulgacją, żaden organ państwowy nie może odmawiać uwzględnienia orzeczenia TK w ramach wykonywanych działań. Dotyczy to także podmiotu powołanego do realizacji technicznej czynności ogłoszenia orzeczenia w organie urzędowym. Obowiązek uwzględniania

⁴ Zob. Jakubowski A., Roszkiewicz J., *PROBLEM STOSOWANIA NIELEGALNYCH AKTÓW WYKONAWCZYCH PRZEZ ORGANY ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ (NA PRZYKŁADZIE ROZPORZĄDZEŃ EPIDEMICZNYCH)*. Studia Iuridica. (2022);94(null):92-121. <https://studiaiuridica.pl/article/01.3001.0053.4144/pl>, s. 114

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

orzeczeń TK spoczywa w szczególności na sądach sprawujących wymiar sprawiedliwości [zob. uchw. NSA (7) z 7.12.2009 r., I OPS 9/09, ONSAiWSA 2010, Nr 2, poz. 16; wyr. NSA z: 22.2.2008 r., II OSK 1004/06, Legalis; 17.6.2009 r., II OSK 1750/07, Legalis; 29.1.2015 r., II FSK 3046/12, Legalis]⁵.

13. Podkreślić dodatkowo należy, że ograniczenie wymiaru nauczania religii bez wymaganego prawem porozumienia z przedstawicielami kościołów i innych związków wyznaniowych (art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty) prowadzi do uniemożliwienia realizacji podstawy programowej tego przedmiotu, skoro czas przewidziany na realizację dotychczasowej podstawy programowej skrócono o połowę. Mając na uwadze, że rodzice posiadają konstytucyjne prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami, a system oświaty zapewnia dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, stosowanie wadliwych przepisów rozporządzenia ministra edukacji, ograniczających wymiar nauczania religii, prowadziłoby do naruszenia art. 53 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z art. 48 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 1 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2025 r. poz. 1043 ze zm.). Podkreśliła to Pierwsza Prezes Sądu Najwyższego we wniosku do Trybunału Konstytucyjnego, w następstwie którego zapadł wyrok z dnia 3 lipca 2025 r. **sygn. akt U 2/25**.

Możliwe konsekwencje dla szkół postępujących zgodnie z prawem

14. W obecnym stanie prawnym i faktycznym nie można wykluczyć podejmowania prób wyciągnięcia konsekwencji wobec dyrektorów szkół, którzy nie zastosowali się do niekonstytucyjnego rozporządzenia Ministra Edukacji i realizują nauczanie religii w wymiarze dwóch godzin tygodniowo.
15. Właściwy miejscowo kurator oświaty, a w określonych stanach faktycznych także organ prowadzący szkołę mogą dokonywać kontroli w szkole (także niezwiązanych bezpośrednio z kwestią liczby godzin lekcji religii), wzywać do wyjaśnień, a także kwestionować sposób postępowania dyrektora szkoły np. w trybie postępowania dyscyplinarnego lub poprzez wszczęcie procedury dotyczącej oceny pracy dyrektora.
16. Prowadzone już kontrole dotyczą między innymi źródła finansowania drugiej godziny religii, w tym przede wszystkim czy finansowana ona jest ze środków publicznych oraz powodów umieszczenia lekcji religii na innym miejscu w planie lekcji niż tuż przed lub po zajęciach

⁵ A. Mączyński, J. Podkowik, kom. art. 190, nb. 75 [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87–243*, wyd. 1, 2016, SIP Legalis.

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

obowiązkowych. Zgodnie z art. 252 ust. 1 pkt 1 ustawy o finansach publicznych⁶ dotacje udzielone z budżetu jednostki samorządu terytorialnego wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem, podlegają zwrotowi do budżetu wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, w ciągu 15 dni od dnia stwierdzenia okoliczności, o których mowa w pkt 1 lub pkt 2.

17. Organ prowadzący, który zdecyduje się sfinansować brakującą godzinę nauczania religii ze środków własnych, czyli niejako w zastępstwie państwa, może mieć podstawy do dochodzenia odszkodowania od Skarbu Państwa w związku z brakiem finansowania nauczania religii w wymiarze godzinowym zgodnym z legalnie obowiązującym rozporządzeniem. Śląskie Jednostki Samorządu Terytorialnego organizujące dodatkową godzinę języka niemieckiego z środków własnych uzyskały korzystny wyrok w pierwszej instancji zasądający odszkodowanie od Skarbu Państwa. Analogia między tymi sprawami nie jest jednak dokładna. Ostateczne rozstrzygnięcie w zakresie tego typu roszczenia należeć będzie do sądu i przyjętej przez skład orzekający wykładni prawa – szczególnie w aktualnych uwarunkowaniach prawno-politycznych.

Konkluzje

18. Stanem zgodnym z Konstytucją RP oraz ustawą o systemie oświaty jest stosowanie przez szkoły § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach wg jego brzmienia na dzień 31 sierpnia 2025 r., zgodnie z którym: „Nauka religii w przedszkolach i szkołach publicznych wszystkich typów odbywa się w wymiarze dwóch zajęć przedszkolnych lub dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo. Wymiar lekcji religii może być zmniejszony jedynie za zgodą biskupa diecezjalnego Kościoła Katolickiego albo władz zwierzchnich pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych”.
19. Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2024 r. poz. 781 ze zm.) nie określa samodzielnie wymiaru godzinowego lekcji religii, ale odsyła w tym zakresie do przepisów wydanych na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty, tj. do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.
20. Organ prowadzący, który zdecyduje się sfinansować brakującą godzinę nauczania religii ze środków własnych, może próbować dochodzić odszkodowania od Skarbu Państwa w

⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530 z późn. zm.).

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

postępowaniu sądowym, z uwagi na niezagwarantowanie finansowania nauczania religii w wymiarze godzinowym zgodnym z legalnie obowiązującym rozporządzeniem.

Szkołom, które doznają negatywnych konsekwencji postępowania zgodnie z prawem, Instytut Ordo Iuris udziela nieodpłatnej pomocy prawnej w wybranych sprawach.

Dr Łukasz Bernaciński - członek zarządu Instytutu na Rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris

Dr Artur Górecki – dyrektor Centrum Edukacyjnego Ordo Iuris

R.pr. Marek Puzio – starszy analityk Instytutu na Rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris